

ESTABLISHMENT OF CRIMINAL RESPONSIBILITY AS A KEY ELEMENT IN JUDGMENTS FOR THE CRIMINAL OFFENCE OF MURDER IN THE MACEDONIAN JUDICIAL SYSTEM

Gjorgji MANCHEV

PhD Candidate, Faculty of Law, University Goce Delcev, Stip, North Macedonia

e-mail: gjorgjimanchev@gmail.com ; gorgi.3078@student.ugd.edu.mk

Abstract

This paper focuses on the determination of criminal liability for murder in Macedonian law, with particular emphasis on criminal responsibility as a fundamental criterion. The analysis includes legal definitions, case law and psychiatric expertise in the assessment of guilt. The paper uses legal analysis and a case study to determine when a court can acquit a perpetrator of guilt and what factors influence that decision. The criminal offense of murder, according to Macedonian law, involves three key elements: a perpetrator, a causal relationship between the perpetrator and the crime, an act and a victim. All of them have their own characteristics, their own share in the violent act and their own role, and all of them have only the tragic end in common. In this paper, we will get acquainted with the determination of guilt for whether a perpetrator of a criminal offense is criminally responsible or not for the crime of murder. We will also analyze a case from practice, i.e. a court decision, so that we can determine through the practice of judges and forensic experts whether a person who committed murder can be acquitted of guilt, in order to present the main results of this research.

Keywords: *premeditation, indeterminacy, crime, murder, judges, forensic experts.*

УТВРДУВАЊЕ НА КРИВИЧНА ОДГОВОРНОСТ КАКО КЛУЧЕН ЕЛЕМЕНТ ВО ПРЕСУДИТЕ ЗА КРИВИЧНО ДЕЛО УБИСТВО ВО МАКЕДОНСКОТО ПРАВОСУДСТВО

Ѓорѓи Манчев

Докторанд, Правен факултет, Универзитет „Гоце Делчев“ – Штип, Северна Македонија

e-mail: gjorgjimanchev@gmail.com ; gorgi.3078@student.ugd.edu.mk

Апстракт

Овој труд се фокусира на утврдувањето на кривичната одговорност за убиство во македонското право, со особен акцент на пресметливоста како основен критериум. Анализата ги вклучува законските дефиниции, судската пракса и психијатриските експертизи во проценката на вината. Трудот користи правна анализа и студија на случај за да утврди кога судот може да ослободи сторител од вина и кои фактори влијаат на таа одлука. Кривичното дело убиство, според македонското законодавство, подразбира три клучни елементи: сторител, причинско-последична врска помеѓу сторителот и делото, дејство и жртва. Сите тие имаат свои карактеристики, сопствен удел во насилничкиот акт и своја улога, а заеднички на сите им е само трагичниот крај. Во овој труд ќе се запознаеме со утврдувањето на вина за тоа дали еден извршител на кривично дело е пресметлив или не е пресметлив за кривично дело убиство. Ќе анализираме и случај од пракса, односно судска одлука, за да можеме да утврдиме низ праксата

на судиите и судските вештаци дали едно лице кое извршило убиство може да биде ослободено од вина, се со цел да ги прикажеме главните резултати на ова истражување.

Клучни зборови: пресметливост, непресметливост, кривично дело, убиство, судии, судски вештаци.

Вовед

Сторителот се смета за непресметлив ако во времето на извршување на кривичното дело не можел да го сфати значењето на своето дело или не можел да управува со своите постапки поради трајна или привремена душевна болест, привремена душевна растроеност или заостанат душевен развој (чл.12. ст.1 од КЗ – пресметливост).

- Сторителот на кривичното дело (Новотни Љ.;1998; Судска психијатрија; стр.35) чија способност да го сфати значењето на своето дело или способноста да управува со своите постапки била или е битно намалена поради некоја друга состојба, може да се казни поблаго (битно намалена пресметливост).

- Кривично е одговорен сторителот на кривичното дело којшто со употреба на алкохол, дроги или некој друг начин се довел себеси во состојба во која не можел да го сфати значењето на своето дело или да управува со своите постапки, ако пред да се доведе во таа состојба делото било опфатено од неговата умисла или во однос на кривичното дело кај него постоела небрежност, а Законот за такво дело исто така предвидува кривична одговорност и за небрежност.

Следејќи го Кривичниот законик можеме да воочиме дека тој обработува три судски (поточно судско-психијатриски) квалификации: непресметливост, битно намалена пресметливост и *actiones liberae in causa*.

1. Способност за вина (Пресметливост, непресметливост и битно намалена пресметливост)

1.1. Пресметливост, непресметливост

Овде, уште на почетокот се сретнуваме со заемното дејство меѓу три работи: способноста за вина, пресметливоста и кривичната одговорност, а нивната врска е тоа дека едно лице може да биде кривично одговорно само ако е пресметливо и само во тој случај е способно за вина, односно, без способност за вина нема кривична одговорност.

Во законот не се дефинира пресметливоста, туку се дефинира само непресметливоста. Поточно Кривичниот закон одредува кога едно лице може да се смета за непресметливо, па така поимот пресметливост се изведува посредно. Кривичниот Закон не ја одредува пресметливоста поради фактот што за секој човек се претпоставува дека е пресметлив, па таа никогаш не се испитува се додека нема индиции кои упатуваат на непресметливост. Веќе е познато дека една иста личност со одредена болест за едно дело е пресметлива, но за друго дело може да биде целосно непресметлива.

Ѓорѓи Марјановиќ¹ вели дека оцената за пресметливоста и за непресметливоста е во рацете на судот без оглед на тоа што разбирањето на биолошките основи на непресметливоста на обвинетиот, како и давање мислење за нивното влијание врз способноста за сфаќање и за контрола на постапките на обвинетиот е во рацете на вештакот. Според самата природа на нештата, во овој процес мора да се воспостават односи на соработка помеѓу вештакот и судот.

Се вели дека правникот треба по малку да биде психијатар, а психијатарот да биде по малку правник и тоа е неопходно за да можат едните со другите да функционираат во заедничката работа. Ако правникот се однесува како поголем психијатар од судскиот психијатар, и обратно, грешките се неминовни и неповратливи.

Значи, може да се заклучи дека институцијата и поимот пресметливост е навистина правен поим, но до него се доаѓа чисто и само по медицински пат. И кога ќе се земе предвид

¹ Ѓорѓи Марјановиќ - професор по кривично право

дека нема точна и прецизна проценка на пресметливоста, дека се засновува врз психјатриска и психолошка претпоставка, дека секое мислење за пресметливоста е во голем процент хипотетично, останува прашањето, како може правникот сам да даде проценка без добра соработка со вештакот? Судот треба, а и мора да има доверба во искуството, стручноста и професионалноста на вештакот.

Непресметливоста или сторителите на кривичните дела кои треба да се сметаат за непресметливи е дефинирана во Кривичниот законик. Останува да се каже дека во сите учебници на правната и на судско-медицинската наука стои дека непресметливоста се утврдува само со овие три методи:

1.1.2. Биолошка метода (Новотни Љ.;1998; Судска психијатрија; стр.38) – со која се утврдува причината за непресметливоста, односно дали кај сторителот постои некое душевно растројство или состојба каква што не е назначена во Кривичниот законик. Но, веднаш треба да се додаде дека тоа што сторителот боледувал од некоја болест, на пример, од шизофренија, не мора да значи ништо за неговата пресметливост *tempore criminis*, затоа што за повеќе кривични дела тој може да биде пресметлив.

1.1.2. Психолошка метода (Новотни Љ.;1998; Судска психијатрија; стр.39) – со која се одредува непресметливоста само врз основа на психопатолошкото одвивање на психичките функции на сторителот, не интересирајќи се за етиологијата на психопатолошкото растројство кое го има лицето. Тоа значи дека, психолошката метода ги одредува само манифестациите на душевната состојба.

1.1.3. Биолошко-психолошка метода (Новотни Љ.;1998; Судска психијатрија; стр.39) – со која се бараат две работи: прво, определување на биолошките основи на непресметливоста што значи дека постои трајна или привремена душевна болест, привремена душевна растроеност или заостанат душевен развој и второ, ако постои нешто од горенаведеното, каков одраз имало тоа врз способноста за сфаќање на значењето на стореното кривичното дело и врз способноста да се управува со своите постапки. Притоа, треба уште еднаш да се спомне дека кривичното право не го интересира одразот на душевната болест или состојба врз способностите за сфаќање и за управување со своите постапки воопшто, туку само за тој одраз врз конкретното кривично дело.

Биолошката состојба на сторителот на одредено кривично дело судскиот психијатар ќе ја одреди користејќи се со познатите психијатриски и психолошки методи во психијатријата. За правникот се појаснува дека психијатријата под трајна душевна болест подразбира некое душевно заболување како што е шизофренијата, деменцијата и други, под привремена душевна болест – како на пример, манија, депресија, симптоматски психози, а под заостанат душевен развој, некоја состојба на ментална ретардација, на пример, дебил, идиот, имбецил кои се исфрлени од употреба.

Одразот на биолошката состојба врз способноста на сфаќање на значењето на делото и за управувањето со постапките ќе му прави извесни тешкотии на судскиот психијатар од причина што тој не го опсервира кривичното дело „за да го воочи однесувањето во текот на извршувањето на делото“, макар што сфаќањето на делото не е можно да се заклучи ни со опсервација.

Сфаќањето на значењето на своето дело, односно способноста за расудување и интелектуалниот елемент на пресметливоста – овде не мора ништо да значи фактот што сторителот е, на пример, душевно болен, затоа што кај многу душевно болни интелектуалниот дел од личноста е зачуван. Затоа треба да се открие дали сторителот за време на извршување на делото бил во состојба да оцени какво општествено значење има тоа што тој го прави, дали е штетно или корисно, дали знае или не знае што прави, а тоа ќе се открие ако се следи однесувањето на сторителот *tempore criminis*, или ако пред тоа и потоа се види дали самиот се пријавува или се прикрива, дали се обвинува и бара казнување, дали останува пасивен, дали планирал или не, дали од сето тоа имал корист или не. Потоа е неопходно да се дознае дали делото е направено импулсивно или е направено „за да се спаси општеството“.

„Способноста да се управува со своите постапки не е ништо освен волунтаристички елемент на пресметливоста. Да управувааш со своите постапки тоа значи дека си во состојба да одлучувааш. Меѓутоа, во психопатологијата се познати повеќе состојби и болести кај кои постојат опсесивно-кумпулзивни или присилни феномени и дејства кај кои сторителот не е во состојба да им се спротивстави, па според тоа и да одлучи во тој момент, односно да управува со своите постапки. На пример, присилни феномени кај шизофренијата, присилни мисли и дејства кај одделни форми на неврози – клептоманија и пироманија. Управувањето со сопствените постапки е волев момент што значи дека неспособноста да се управува со своите постапки би значело и растројство на волевата дејност кај личноста“².

Постојат повеќе состојби кај кои личноста не е способна да управува со своите постапки меѓутоа Кривичниот Закон ги признава само оние што се опишани како трајна или привремена душевна болест, привремена душевна растроеност или заостанат душевен развој. Меѓутоа, неможноста да се управува со своите постапки не мора значи и сигурна непресметливост. Тука е неопходно содејство и со другите горенаведени елементи на пресметливоста.

1.2. Битно намалена пресметливост

Битно намалената пресметливост (Арнаудовски Љ. (2007); Криминологија стр.736; 2 Август Штип; Скопје) е опфатена во Кривичниот законик. Тоа е направено така затоа што меѓу пресметливоста и непресметливоста постојат многу состојби кои не спаѓаат ни во едната ни во другата група. Тоа значи дека овие личности не спаѓаат ни во пресметливи лица ни во непресметливи лица. А тоа е важно затоа што институцијата битно намалена пресметливост е единствена основа за сторителот поблаго да се казни.

Битно намалената пресметливост претставува „особено олеснувачка околност“ за ублажувањето на казната. Меѓутоа, ублажувањето на казната не може да оди по слободна проценка и волја на судот, туку постојат одредени „граници на ублажување на казната“. Во одделни случаи може да биде применета и мерка на безбедност, особено ако присутниот биолошки момент може и треба да биде подложен на лекување.

Одредувањето на битно намалената пресметливост ги има сосема истите тешкотии како и одредувањето на непресметливоста. Многу е важно да се анализираат делата и сторителите на кривични дела затоа што не треба да се дозволат грешки со кои одделни психијатриски групации како на пример, психопати или социопати, кои често запаѓаат во афективни состојби стануваат повластени за своите дела и тоа постојано.

2. Actiones liberae in causa

Actiones liberae in causa односно „скриена непресметливост“ е институт во кривичното право кое се дефинира како состојба во која сторителот е непресметлив, но самиот тој се довел во состојба да биде таков.

Во својата книга проф. д-р Љубиша Новотни во поглавјето „Способност за вина“³ ги опишува условите кои треба да бидат исполнети за да може да дојде до примена на институтот „Actiones liberae in causa“ онака како што го има систематизирано Ѓорѓи Марјановиќ во својот учебник по кривично право.

1. Да постои состојба на непресметливост, и тоа не само на „привремено душево растројство“ туку секоја состојба во која е исклучена состојбата за расудување или одлучување како сон, замор и слично.

2. Сторителот да бил способен за вина во моментот кога се има доведено во таква состојба (значи бил пресметлив).

3. Да се довел самиот себе во таква непресметлива состојба како на пример, да повика друго лице да му даде дрога).

² Љубиша Новотни – редовен професор на медицинскиот факултет во Скопје, основоположник на судската психијатрија во Македонија

³ Види: Новотни Љ.; Судска психијатрија; НИП „Студентски збор“; Скопје 1998; стр. 42

4. Делото што го има сторено во ваква состојба да е опфатено со неговата умисла или во однос на кривичното дело кај него да постоела небрежност.

5. Ако станува збор за извршување кривично дело во кое кај сторителот постоела небрежност, единствен услов е законот да предвидува кривична одговорност и за небрежност.

6. Сторителот не смее да ја ужива привилегијата на ублажување на казната, особено затоа што такво ублажување нема ни за оној што се довел во наполно непресметлива состојба.

3. Нужна одбрана

Според чл.9 од Кривичниот закон не е кривично дело она дело што е сторено во нужна одбрана. Нужна е онаа одбрана што е неопходно потребна сторителот да одбие од себе или од друг, истовремен противправен напад. Сторителот кој ги пречекорил границите на нужната одбрана може да се казни поблаго, а ако пречекорувањето го сторил поради силна раздразнетост или страв предизвикан со нападот, може и да се ослободи од казна.

Во студијата на случај (case-study), нужната одбрана е главниот причинител поради кој обвинетата во случајот се ослободува од вина за кривичното дело кое и се става на товар. Низ оваа судска пракса на Основниот суд во Велес се докажува дека не само што е извршено кривично дело убиство, туку дека и токму поради нужната одбрана имаме ослободителна пресуда.

4. Убиство на миг

Според чл.125 од Кривичниот закон тој што друг ќе лиши од живот на миг, доведен без своја вина во состојба на силна раздразнетост со напад или со тешко навредување или како последица на семејно насилство од страна на убиениот ќе се казни со затвор од една до пет години.

Кај убиството на миг мора да постои временски континуитет кој мора да е поврзан и непрекинат, а тоа е провокација, па потоа следува афект, одлука да се убие и убиство. При тоа, убиството не е во времето на провокацијата, туку во времето на силната раздразнетост и тоа исклучиво на миг, што значи дека временската компонента е најбитна. Убиството на миг се извршува во силна раздразнета состојба, значи во афективна состојба која влијае врз сфаќањето на извршување на делото, но не ја исклучува пресметливоста на таа личност. Не станува збор за патолошки, туку за физиолошки афект.

5. Убиство во афект

Убиството во афект не е означено како посебен член или став во Кривичниот закон кај кривичните дела против животот и телото.

Во претходниот дел за убиството на миг е кажана разликата помеѓу едното и другото убиство. Кај убиствата во афект станува збор за патолошки состојби, состојбата на свеста, врз логичното размислување, врз волевата дејност и друго. Во ваквите состојби сосема нормална е и појавата на амнезија во помала или поголема мера. Ваквите убиства ќе се сретнуваат и кога ќе стане збор за поединечни психијатриски ентитети како на пример, шизофренија, каде што нарушениот афект е редовна појава, но тоа не значи дека и кај здрави лица нема да сретнеме нарушен и патолошки афект, кој ќе биде и причина за злосторството.

Од многу голема важност е да се каже и дека секое убиство на миг се вклопува во убиствата во афект затоа што секое убиство на миг е убиство во афект, меѓутоа убиството во афект не се вклопува секогаш во убиство на миг.

6. Студија на случај

Најтешкото злосторство што човек на човека може да му го стори е убиството. Затоа сега ние зборуваме за убиствата, а особено за убијците, за нивното однесување за време на извршувањето на делата и за нивните дилеми и каења по извршувањето на убиствата.

Во прилог ќе разгледаме една судска одлука каде што ќе утврдиме дали еден сторител на кривично дело убиство може да биде ослободен од вина и под кои услови.

Обвинетата П. и сега покојниот А. Се запознале во месец април 2015 година откако започнале да излегуваат заедно, а набргу потоа започнале заеднички живот. Во почеток живееле кај родителите на А. на одделен кат а подоцна се преселиле кај обвинетата која живеела со нејзиниот татко кој имал потреба во тој период од грижа, со оглед на лошата здравствена состојба. По кратко време, А. започнал да консумира алкохол, па кога бил под дејство на алкохол многу често се однесувал лошо кон обвинетата, ја малтретирал психички, упатувајќи и навреди, пцовки, понекогаш знаел во лутина да фрли предмет кон неа и сето тоа без некоја поголема причина, наоѓал маани во се, ништо не му било погодно и барал причина само да се кара. Во повеќе ситуации ја обвинувал за нешто што се случило, а исто така и ја удирал. Вообичаено во такви ситуации ги држел телефоните кај себе. Од неможност и пред се од страв обвинетата вообичаено не барала помош. Пред врската со обвинетата, А. една година живеел заедно со сведокот К. Кој која исто така се однесувал лошо кога консумирал алкохол. А. Бил вработен во СВР Велес како полицаец, дома држел оружје и се случувало на обвинетата да и се заканува со употреба на оружјето, велејќи и: „јас сум полицаец, мене никој ништо не ми може“.

Критичниот ден А. Бил во нокна смена и утрото се вратил дома, а обвинетата била на работа прва смена, па кога се вратила од работа го затекнала дома како пие ракија. Вечерта заминале на гости каде А. продолжил да пие, кога заминале од таму по барање на жртвата А. Отишле кај негова стрина каде тој продолжил да пие, а од таму повторно по негово барање отишле на гости кај други пријатели. Попатно ставиле гориво во колата, а кусурот од плаќањето го зела обвинетата. Кога конечно се вратиле дома во вечерните часови, А. побарал да јаде и повторно да пие, побарал од обвинетата да му направи пресметка колку пари потрошила, па кога се утврдило дека имала 100 денари повеќе, А. почнал да ја обвинува дека е нечесна, дека оди со други мажи, таа му објаснувала како е, но тој не и верувал и ја удрил неколку пати по главата тврдејќи дека има друг. Потоа ја терал со сила да јаде велејќи и дека мора да јаде и на крај обвинетата успеала да го убеди дека таа мора да си легне затоа што мора утрото да стане за на работа, па А. и дозволил и таа легнала во спалната. Додека била во спална тој од дневната соба почнал да ја прашува дали и е јасно, дали разбира што и кажува, барал од неа да му одговори на прашањата, а ако не му одговорила тоа го иритирало и се лутел. Обвинетата му одговарала на прашањата додека била будна, но во еден момент задремала, по што А. лут дошол во спалната, ја запалил ламбата, ја прашал зошто не му одговара на прашањата и почнал да ја клоца, ја грабнал за пижамата, ја извлекол од спалната соба и почнал да ја турка по собите. Во еден момент А. почнал да ја дави, таа му велела: „немој, ќе ме удавиш“, но тој почнал се посилно и посилно да ја стиска и таа почнала да губи воздух, претала со рацете мислејќи дека некако ќе ја пушти, па во еден момент престанала веќе и да гледа пред себе и претајќи со рацете почувствувала дека допрела некаков предмет за кој во моментот не знаела што е, го земала предметот и гледала само да го удри некаде со намера на тој начин да се спаси себеси. Во еден момент добила сила и замавнала кон него и почувствувала како А. ја пушта и почнала да дише. Кога ги отворила очите видела дека А. се враќа на назад и дека има нож во него и тогаш сфатила дека таа го удрила со нож и тоа за неа било шок. Обвинетата притрчала кај него, го извадила ножот од телото на А., видела дека многу крвари и притрчала да земе крпа за да го запре крварењето, а А. и рекол: „жал ми е што не те удавив“, по што паднал. По настанот обвинетата се јавила во ИМП, му ставила перница под главата, му ставила ракија на раната, постапила по напатствијата на ИМП и го свртела А. на страна, но видела дека пообилно тече крв и за да го спаси го вратила назад легнат на грб.

Веднаш по настанот бил извршен увид на лице место, при што биле констатирани повреди на главата, вратот и телото на обвинетата П., па истата била веднаш упатена на телесен преглед. При телесниот преглед на обвинетата било утврдено дека од кривично правен аспект обвинетата при настанот се здобила со телесни повреди и тоа, крвен подлив на десната страна на челото со околен оток кој настанал со директно дејство на тапа-тврда сила во предел на повредата и оваа повреда е можно да е настана со удар со бокс, четири слупувања во предел на вратот кои настанале со тангенционално дејство на тапо-тврд предмет во споменатата регија и е можно да се настанати со делување на ноктите, слушавање во пределот на левата надлопаткина регија која настанала со тангенционално дејство на тапо-тврда сила во споменатата регија и е можно да е настаната со делување на нокти и крвен подлив во предел на левата натколеница која

настанала со директно делување на тапо-тврда сила во споменатиот предел и е можно да е настаната со удар на клоца.

Од психолошки аспект, обвинетата била изложена на континуирани стресогени настани на насилство, физичко и психичко злоставување, закани по живот и по нејзиното достоинство, опстојувала во континуирано акумулирање на негативни пораки, негативни емоционални доживувања, анксиозност, страв, очај, лутина, омаловажување и потценување како човек и жена и трпела интензивно физичко насилство, а базични механизми со кои се користела во одбрана биле потиснување, изолација, инхибирање и повлекување, дистанцирање и изолација од околината. Насилството се одвивало во затворена изолирана средина, без да побара помош, со повремени очекувања и рационализации дека А. можеби ќе се промени и верување на неговите ветувања.

Од невропсихијатриски аспект, обвинетата е лице со уредни интелектуални капацитети и не боледува од трајно или привремено душевно растројство, инкриминираното дело го сторила во состојба на животна загроеност, виктимолошкиот момент е изразито значаен како од психолошки така и од физички аспект и дека обвинетата делото го сторила во континуитет, откако била доведена во безизлезна и животозагрозувачка состојба.

Смртта на сега покојниот А., која настанала насилно, настанала како резултат на убодна рана во пределот на срцето со правец гледано од страна на покојниот, од горе кон долу, од лево кон десно и лесно од назад кон напред, па како резултат на убодната рана во срцето дошло до пореметување и престанок на функционирањето на срцето и смрт на сега покојниот А. Во моментот на нанесувањето на убодната рана, сега покојниот и обвинетата стоеле една наспрема друг свртени лице во лице и обвинетата со десната рака го нанела ударот во телото на сега покојниот, со правец како што е опишано.

Ваквата состојба судот ја утврди од исказот на обвинетата, поткрепен со изведените материјални докази, особено со записник за увид на ОЈО Велес, Писмен извештај за обдукција, вештачење со анализа на ДНК и телесен преглед на обвинетата П., сите на Институтот за судска медицина, криминалистика и медицинска деонтологија во Скопје, Невропсихијатриско вештачење за обвинетата од Универзитетска клиника за психијатрија во Скопје и со исказите на вештите лица.

Имајќи ги предвид сите изведени докази во текот на расправата и врз основа на нив утврдената фактичка состојба, судот заклучи дека делото за кое обвинетата се обвинува не е кривично дело според законот, бидејќи обвинетата дејствијата ги презела во нужна одбрана како неопходно потребна од себе да одбие истовремен противправен напад од сега покојниот А., а од следните причини:

Согласно чл.9 ст.2 од КЗ, нужна е онаа одбрана што е неопходно потребна сторителот да ја одбие од себе или од друг, истовремен противправен напад. Законската дефиниција на нужната одбрана содржи два основни елементи: противправен напад и одбрана.

6.1. Теоретска елаборација на студијата на случај

Во правната теорија нападот е дефиниран како противправно дејствие насочено кон загрозување или повреда на некое правно добро, кое дејствие треба да ги содржи општите својства на казнено правниот поим на дејствието и треба да е објективно насочено кон загрозување или повреда на кое било правно добро заштитено со казненото право (како на пример животот, телото, половата слобода и морал итн.). Нападот треба да е противправен, што значи дека зад дејствието на напаѓачот не стои никакво правно овластување, засновано врз општ или поединечен правен акт⁴.

Законски услов за постоење на нужната одбрана е истовременоста на нападот. Нападот е истовремен, актуелен кога непосредно претстои, е започнат, трае или е привремено прекинат. Нападот е започнат со преземање на дејствието на извршување на она дело со кое се остварува загрозувањето или повредата на правното добро, а трае за сето време додека се презема дејствието со кое се загрозува или се повредува нападнатото правно добро. Нападот треба да е вистински.

⁴ Види повеќе: Камбовски В.(2004); Казнено право општ дел; Скопје; стр.218-222

Согласно правната доктрина, противправниот напад му дава на нападнатиот право да се брани со преземање на дејствие со кое се остварува законското битие на некое казнено дело како на пример убиство. Правото на одбрана е условено со три услови. Првиот услов е одбраната да биде неопходно потребна за одбивање на нападот, но тоа секако не значи дека нападнатиот има обврска да се тргне пред нападот, а нужната одбрана да се сфати како крајно средство за одбивање на нападот, кога не може да се извлече нападнатиот на друг начин. Вториот услов е одбраната да биде ограничена на одбивање на нападот и третиот услов е одбраната по својот на интензитет да одговара на интензитетот на нападот.

Врз основа на сето наведено, а имајќи го притоа предвид и фактот дека од моментот на нападот врз обвинетата до моментот на реакција на обвинетата, видно од Психијатрискиот наод и мислење на ЈЗУ Клиника за психијатрија и од исказот на вештото лице, немало пауза туку имало континуитет, судот утврди дека обвинетата делувала во нужна одбрана и со намера од себе да одбие истовремен противправен напад.

Судот утврди дека во дејствијата на обвинетата не се содржани битните елементи на кривичното дело Убиство на миг од чл.125 од КЗ, кое и се става на товар и дека обвинетата ги преземала дејствијата во нужна одбрана и од следните причини:

Кривичното дело Убиство на миг од чл.125 од КЗ, го врши тој што друг ќе лиши од живот на миг, доведен без своја вина во состојба на силна раздразнетост со напад или со тешко навредување или како последица на семејно насилство од страна на убиениот. Истото е привилегирано убиство и од субјективна страна, делото е умислено односно кај сторителот се создава брза и ненадејна одлука (умисла) за извршување на делото.

Од психолошкиот наод и мислење и од изјавите дадени од страна на вештите лица се утврди дека обвинетата во критичниот момент ги преземала дејствијата во состојба на животна загрозеност и со сигурност може да се каже дека се наоѓала во состојба на витална загрозеност, затоа што постоела закана по нејзиниот физички интегритет и од моментот кога обвинетата била доведена во состојба на витална загрозеност до нејзината реакција нема пауза односно има континуитет, како и дека таа била давена и претрпела опасност да престане да диши.

Дека обвинетата немала намера да го лиши од живот сега покојниот судот утврди и од исказот на обвинетата, дека откако сега покојниот паднал, таа се јавила во ИМП и се обидела да му го спаси животот, поставувајќи му перница под глава и трудејќи се да го запре крварењето. Вака дадениот исказ на обвинетата се поткрепува со записникот за увид на лице место на кое е констатирано дека лешот бил легнат на перница, а десно од него имало крпа со крв, која обвинетата ја користела за да го запре крварењето, дека по напатствијата на ИМП, го завртела сега покојниот на страна, но кога видела повеќе крвари, повторно го легнала на грб, што се потврди со записникот за увид на лице место, во кое констатирано е дека било манипулирано со телото на сега покојниот.

Врз основа на сето наведено судот утврди дека во дејствијата на обвинетата не се содржани битните елементи на кривичното дело Убиство на миг од чл.125 од КЗ, кое и се става на товар туку обвинетата делувала во рамки на нужната одбрана, одбивајќи од себе напад кој траел – делувала за време додека била давена, а со оглед на интензитетот на нападот од сега покојниот кон обвинетата – силен притисок во пределот на вратот, давање, несразмерноста во физичката градба помеѓу обвинетата и сега покојниот, неговата физичка надмоќ како полициски службеник над обвинетата, судот заклучи дека одбраната на обвинетата била сразмерна со интензитетот на нападот од сега покојниот кон неа и во конкретниот случај не може да стане збор ниту за пречекорување на нужната одбрана. Во прилог на овој заклучок на судот оди и правната наука која вели дека законот бара пропорционалност на одбраната, но тоа не значи пропорционалност на добрата кои се употребени, туку подразбира приближен интензитет на одбраната со интензитетот на нападот. Обвинетата имала право да се брани од противправниот напад, нејзината одбрана била неопходна со оглед дека не постоел друг начин истата да се брани, а по интензитет одбраната била адекватна на интензитетот на нападот, па не станува збор за пречекорување на границите на нужната одбрана.

Имајќи го предвид заклучокот на судот дека обвинетата делувала во нужна одбрана и имајќи ги предвид одредбите од чл.9 ст.1 од КЗ, дека не е кривично дело она дело што е сторено во нужна одбрана, судот согласно чл.403 ст.1 т.1 од ЗКП, обвинетата П. ја ослободи од обвинение за кривичното дело кое и се става на товар и одлучи како во изреката на пресудата.

При одлучувањето судот го имаше предвид и чл.2 од ЕКЧП, кој го гарантира правото на живот на секој човек вклучувајќи го и сега покојниот, но притоа го имаше предвид и ст.2 од чл.2 од ЕКЧП, кој предвидува исклучок од гаранцијата за правото на живот и вели дека не се смета за повреда на тоа право доколку смртта настапила како резултат на апсолутно потребна употреба на сила во одбрана на секој поединец од незаконито насилство, односно убиство извршено во нужна одбрана од противправно насилство што ја опфаќа и одбраната од напад со кој истовремено се загрозува и животот на нападнатиот.

Заклучок

Сфаќањето на значењето на своето дело, односно способноста за расудување и способноста да се управува со своите постапки е клучен елемент на пресметливоста. Да се управува со своите постапки значи дека лицето е во состојба да одлучува.

Од анализираниот случај кој е реален и вистинит и кој е дел од нашето секојдневно опкружување можеме да дојдеме до заклучок дека за сторено кривично дело убиство, сторителот може да биде ослободен од вина.

Иако се две различни науки преку овој случај можеме да заклучиме колку е важна поврзаноста на правото со судската медицина во делот кога станува збор за утврдувањето на кривичната одговорност и донесувањето на правилна, недвосмислена, непристрасна и разумна одлука од страна на судот.

Библиографија

Арнаудовски Љ.(2007); Криминологија; 2 Август Штип; Скопје
Белевска Д.(2018); Здравствена психологија со психодијагностика; МЦСП; Свети Николе
Камбовски В.(2006); Казнено право – општ дел; 2 Август Штип; Скопје
Камбовски В.(2004); Казнено право општ дел; Скопје
Камбовски В. Тупанчески Н.(2011); Казнено право – посебен дел; Скопје
Камбовски В.(1982);Проблематиката на пропуштањето во кривичното право; Студентски збор; Скопје
Константинович Вилич С.(2003); Типологије убистава и убица; Зборник радова правног факултета у Нишу; Ниш
Марјановиќ Ѓ.(1982); Кривично право – општ дел; Предавања по кривично право
Новотни Љ.(1998); Судска психијатрија; НИП „Студентски збор“; Скопје